

R I K S L Ö N N S N E M N D A S kjennelse av desember 1964
i sak nr. 27/1964:

Norsk Arbeidsgiverforening
på den ene side

Landsorganisasjonen i Norge og
Norsk Forbund for Arbeidsledere
og Tekniske Funksjonærer

på den annen side

i samband med tariffrevisjonen 1964 for arbeidsledere.

Nemndas sammensetning:

Sorenskriver Kai Knudsen, formann.

Arbeidsdirektør Reidar Danielsen.

Direktør for Næringsøkonomisk Forskningsinstitutt, Morten Tuveng.

Direktør i NAF, Trygve Kleppe.

Nestformann i LO, P. Mentsen.

Direktør Arne Brath.

Forbundsformann Fritz W. Hannestad.

De 2 sistnevnte er utpekt av partene i tvisten. Trygve Kleppe stemmer på arbeidsgiversiden og P. Mentsen på arbeidstakersiden.

Partene møtte for lønnsnemnda, gjorde rede for saken og nedla påstand i møte den 30. november 1964.

År 1964 den 21. desember, avsa lønnsnemnda

k j e n n e l s e:

Saken gjelder revisjon av den såkalte "Rammeavtale" for arbeidsledere mellom NAF på den ene side og LO og Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer (NFATF) på den annen side. Den gjelder for ca. 1.000 arbeidsledere i 136 bedrifter. I tillegg hertil er det 32 bedrifter tilsluttet NAF hvor det ikke foreligger tariffavtale for arbeidsledere, men hvor Rammeavtalen blir fulgt.

Rammeavtalen ble opprinnelig opprettet etter Riksmeglingsmannens forslag av 11. desember 1962, og avløste de tidligere bedrifts-
vise arbeidslederavtaler. De hadde for den alt overveiende dels vedkommende de samme alminnelige bestemmelser på forhånd. Som

følge av Fellesoppgjøret mellom NAF og LO ble Rammeavtalen ved utløpet i 1963 forlenget til 15. oktober 1964. Den ble oppsagt i rett tid av forbundet, men det lyktes ikke for partene å bli enige om et forslag til ny avtale, hverken ved forhandlinger eller megling. Under meglingen ble der dog oppnådd enighet om følgende:

I § 2, Overenskomstens omfang, bibeholdes den nuværende definisjon av selve arbeidslederbegrepet - uten at det dermed er avgjort noe med hensyn til forbundets krav om sløyfing av henvisninger til Lex Askim - og følgende nye Merknad tilføyes:

For at en kontrollør skal komme inn under denne avtale, må han fylle vilkårene for godkjennelse som arbeidsleder i henhold til foranstående definisjon.

I § 3, Arbeidsledernes stilling i bedriften, sløyfes i 2. setning ordet "derunder".

I § 5, Tillitsmenn, redigeres nytt punkt F og protokolltilførsel hertil overensstemmende med forbundets forslag ved revisjonen, idet dog begge parter tar forbehold om å drøfte ordlyden på ny dersom man finner at den kommende revisjon av Hovedavtalen mellom LO og NAF skulle gjøre dette aktuelt.

I § 10, Skiftgodtgjørelse, bibeholdes punkt 1 og 3 som før, mens punkt 2 gis følgende ordlyd:

I bedrifter hvor det innføres skiftarbeid for arbeidsledere, skal det forhandles på bedriften om en skiftgodtgjørelse som ikke skal være ringere enn skiftgodtgjørelsen for arbeiderne.

I § 12, Overtidsbetaling, bibeholdes punktene A, B, C og D uforandret, bortsett fra at 1. setning under punkt A skal lyde:

Enhver arbeidsleder har rett til betaling for pålagt overtidsarbeide.

Som nytt punkt E inntas følgende:

Når en arbeidsleder blir tilsagt til overtidsarbeide samme dag og overtiden varer minst 2 timer betales kr. 5,60 i matpenger. Bestemmelsen kommer ikke til anvendelse hvis arbeidslederen gis adgang til å spise hjemme eller får mat i bedriftens kantine før overtidsarbeidets begynnelse.

Merknad: I bedrifter hvor det har vært uomtvistelig praksis med bedre ordning med hensyn til matpenger, bibeholdes denne."

Den tidligere protokolltilførsel i § 12 sløyfes.

§ 14, Ferie, blir stående som i rammeavtalen av 1963.

I § 15, lønn under sykdom, Lønn ved dødsfall, bibeholdes 1. avsnitt som før mens 2. avsnitt får følgende ordlyd:

Når en arbeidsleder som har vært ansatt som sådan i samme bedrift i minst 3 år avgår ved døden, skal bedriften utbetale uforsørget ektefelle, uforsørgede barn eller andre uforsørgede personer som det er gitt klassefradrag for, full lønn i 2 måneder med fradrag av de beløp vedkommende har krav på i henhold til statuttmessig regulert pensjonsordning, gruppelivsforsikring eller andre lignende trygdeordninger som bedriften har innført og som tilfaller de etterlatte.

Hvis bedriften ikke har innført trygdeordning som foran nevnt, skal etterlønnen utgjøre full lønn for 3 måneder.

Ved kongelig resolusjon av 23. oktober 1964 ble bestemt at tvisten skulle avgjøres av Rikslønnsnemnda.

Forbundet har for lønnsnemnda krevet at Rammeavtalens § 1, Organisasjonsretten, som lyder:

"Denne overenskomst bygger på bedriftens og arbeidsledernes frie organisasjonsrett, således som det for arbeidsledere er fastsatt i Midlertidig lov av 14. desember 1951 om organisasjonsrett m.v. for arbeidsledere i private bedrifter." skal endres til at partene gjensidig anerkjenner hverandres frie organisasjonsrett.

Som begrunnelse for dette krav har forbundet gjort gjeldende:

Som kjent for Rikslønnsnemndas medlemmer har den nuværende utforming sitt egentlige opphav i den såkalte "Lex Askim" som kom i stand i forbindelse med en konflikt for arbeidslederne ved Askim Gummivarefabrik A/S 1951. Saken er i korthet den at det var 16 arbeidsledere tilsluttet Landsorganisasjonen, som reiste krav om egen tariffavtale, men Norsk Arbeidsgiverforening motsatte seg dette. Vi skal ikke her komme nærmere inn på selve konfliktens omfang. Dette fremgår av innstillingen fra Askim-utvalget av 17. august 1951.

Henvisningen til "Lex Askim" ble således medtatt i den første tariffavtale vi fikk med Norsk Arbeidsgiverforening, ved en lønnsnemndskjennelse for arbeidsledere ansatt ved Standard Telefon- og Kabelfabrikk A/S, 26. mai 1952. Denne bestemmelse har det ikke vært mulig å rokke ved, da Norsk Arbeidsgiverforening bestemt har motsatt seg å stadfeste den frie foreningsrett for arbeidsledere tilsluttet Landsorganisasjonen. Norsk

Arbeidsgiverforenings standpunkt har til enhver tid vært, at de prinsipielt er i mot at arbeidslederne er organisert i Landsorganisasjonen som arbeiderne og funksjonærene for övrig. Vårt forbund har gjentagne ganger reist krav om, at den frie foreningsrett skal stadfestes mellom partene, uten henvisning til "Lex Askim".

Landsorganisasjonen i Norge har gjennom mange år organisert arbeidsledere i forskjellige forbund og vi viser til bl.a. Norsk Kommuneforbund og en rekke etatsforbund som har store grupper av arbeidsledere i administrative stillinger blandt sine medlemmer. Det er således en kjennsgjerning at de fleste arbeidsledere i Norge har sitt medlemskap i Landsorganisasjonen. Vårt forbund ble stiftet i 1951, og er en selvstendig organisasjon som suverent behandler de særegne og spesielle forhold som gjelder arbeidsledere og vårt organisasjonsområde er arbeidslivet for övrig.

Vår organisasjon er således - såvidt vi vet - den eneste organisasjon i landet og den eneste organisasjon hvor Norsk Arbeidsgiverforening er tariffpart, hvor den frie foreningsrett ikke er stadfestet. Dette på tross av at det snart er 30 år siden Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Arbeidsgiverforening ble enige om en hovedavtale for arbeidere og senere for funksjonærer, hvor den frie foreningsrett helt selvfølgelig er stadfestet. Vi skal ikke her komme inn på alle de argumenter som er fört fra motpartens side om dette, men vi kan vise til at Norsk Arbeidsgiverforening har stadfestet den frie foreningsrett med flere organisasjoner utenfor Landsorganisasjonen, bl.a. Norges Arbeidslederforbund. Vårt forbund har drevet sin tariffvirksomhet for arbeidsledere i 12 år og selve tariffkomplekset mellom partene har efter vår oppfatning utviklet seg normalt, bortsett fra bestemmelsen om den frie foreningsrett. Vårt forbund ser dette med den frie foreningsrett som et alminnelig tariffspørsmål på samme måte som de övrige organisasjoner, hvor dette er stadfestet i Del I, som er förste del i de alminnelige tariffavtaler.

Vi går ut fra, når forbundet forelegger denne tvist för dem ärede Rikslönnsnemnd, at denne finner tiden inne til å fatte en kjennelse som stiller vårt forbund på like fot med andre organisasjoner, som er tariffmotpart med Norsk Arbeidsgiverforening.

Forbundet har videre krevet en redaksjonell endring av § 2, endring av bestemmelsene i § 2 og § 6 om tvisters avgjørelse og en omarbeiding av lønnsbestemmelsene i § 9. § 6 påstås endret slik at det kan kreves opprettet tariffavtale ved en bedrift hvis forbundet har medlem der, mens det nå kreves minst 2 medlemmer for å kunne reise slikt krav. Forbundet krever videre 5 % lønnsregulering i forbindelse med årets tariffrevisjon.

For øvrig vises til forbundets skriftlige fremstilling med påstand.

NAF har til forbundets påstand om endring av Rammeavtalens § 1, pekt på at forholdet i virkeligheten intet har med selve begrepet fri organisasjonsrett å gjøre. Arbeidslederne har tvert imot som den eneste arbeidstagergruppe hos oss sin frie organisasjonsrett lovmessig fastslått, og lovens bestemmelser i så måte må selvsagt respekteres og blir også respektert fullt ut. Meningsforskjellen mellom NFATF og NAF på dette punkt kan synes rent formalistisk på bakgrunn av den faktiske situasjon idag, men NAF's motstand mot å akseptere en avtalefestet fri organisasjonsrett for arbeidsledere tilsluttet NFATF beror på det grunnfestede prinsipielle sym at arbeidslederne som i teorien og i praksis betraktes som tilhørende bedriftens ledelse ("bedriftsledelsens ytterste utløpere") ikke bør ha samme organisasjonsmessige tilknytning som de arbeidstagere de er satt til å lede. Det var dette for NAF så betydningsfulle synspunkt man i forbindelse med Askimkonflikten satte så meget inn på å hevde, og som man ved alle senere anledninger bestemt har holdt fast ved. Det er vår oppfatning at Rikslønnsnemnda ikke bør se det som sin oppgave å ta stilling til denne rent prinsipielle interesse-tvist mellom partene. Som bilag 1 vedlegges avskrift av lov av 14. desember 1951 (Lex Askim).

Det har fra NFATF's side vært anført at NAF med de fleste andre tariffmotparter i avtales form har stadfestet den fri organisasjonsrett, således også med det utenfor LO stående Norges Arbeidslederforbund. Som det vil ha fremgått av det som tidligere er sagt, har der ikke foreligget noen foranledning for NAF til overfor dette forbund å reagere mot en avtalefestet organisasjonsrett fordi arbeidsledere i NALF nettopp ikke er tilknyttet

den samme fagorganisasjon som de arbeidstagere de leder.

Som en faktisk opplysning kan medtas at NALF oppgir for tiden å ha som medlemmer ca. 7200 arbeidsledere ved 1310 bedrifter, i det alt overveiende innenfor den private industri som dekkes av NAF's organisasjonsområde. Innenfor det samme område dekker rammeavtalen med NFATF for arbeidsledere ca. 1000 arbeidsledere i 136 bedrifter.

NAF er ikke enig i at formell avtaleopprettelse skal kunne finne sted også i de tilfelle hvor forbundet bare har et medlem blant arbeidslederne. Den alminnelige praksis har hittil gått ut på at hvor der bare finnes et medlem, har bedriften for så vidt vilkårene for godkjennelse av arbeidsleder er til stede, erklært å ville følge avtalens alminnelige bestemmelser, d.v.s. innholdet av avtalen bortsett fra dens lønnsbestemmelser.

NAF har videre motsatt seg endring av de bestemmelser som gjelder etter §§ 2, 6 og 9, og en lønnsregulering på 5 %.

Lønnsnemnda skal bemerke:

Det vesentligste spørsmål i denne tvist er om den gjeldende bestemmelse i Rammeavtalens § 1 om organisasjonsretten skal opprettholdes eller ikke. Om dette er det ulike meninger i nemnda.

Et flertall bestående av formannen, Danielsen og Mentsen med tilslutning av Hannestad, vil bemerke at teksten i § 1 er helt likelydende med den som ble utformet av Lønnsnemnda i kjennelse av 24. mai 1952 i tvist mellom NAF og Standard Telefon- og Kabelfabrikk A/S på den ene side og LO og NFATF på den annen side.

Etter at midlertidig lov om organisasjonsrett m.v. for arbeidsledere ved private bedrifter av 14. desember 1951 i § 3 rent prinsipielt hadde fastslått arbeidsledernes frie organisasjonsrett, og i de følgende paragrafer hadde angitt det konkrete innhold i organisasjonsvernet, reiste NFATF krav om tariffavtale for sine medlemmer blant formennene ved Standard. Etter forgjeves megling, ble tvisten brakt inn for Lønnsnemnda.

Forbundet la frem forslag til tariffavtale, hvor del I stort sett bygget på Hovedavtalen mellom NAF og LO slik denne var utformet for Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund. NAF og bedriften nedla som sin prinsipale påstand at kravet om tariffavtale ikke skulle tas til følge, subsidiært at den allerede eksisterende tariffavtale mellom NAF og Norges Arbeidslederforbund (som står utenfor LO) skulle gjøres gjeldende som tariffavtale med nødvendige redaksjonelle endringer.

Lønnsnemndas flertall i 1952, de tre medlemmer som ikke representerte partsinteresser, fant at NFATF hadde krav på å få egen tariffavtale ved bedriften, og fastsatte den tariffavtale som skulle gjelde, bl.a. med den foran gjengitte bestemmelse om organisasjonsretten.

Når NFATF ved årets tariffrevisjon har sagt opp Rammeavtalen, gått til plassoppsigelse bl.a. for å få endret denne bestemmelse og arbeidskamp er blitt forbudt til gjennomføring av kravet, foreligger etter flertallets mening en tvist som Lønnsnemnda etter lønnsnemndlovens § 1 må treffe avgjørd i.

Flertallet viser til at arbeidslederne har sin frie organisasjonsrett fastslått ved lov. Den gjelder enten partene avtale-

fester organisasjonsretten eller ikke. Flertallet viser videre til de to konvensjoner som Norge har ratifisert om foreningsfrihet og organisasjonsrett, nemlig ILO-konvensjon nr. 87 om foreningsfrihet og vern om organisasjonsretten og nr. 98 om gjennomføring av prinsippene for organisasjonsretten og retten til å føre kollektive forhandlinger. Iflg. St.prp. nr. 67-1954 tilrådte NAF og LO i en felles uttalelse av 26. februar 1954 ratifikasjon av den siste konvensjon og uttalte bl.a.:

"Bortsett fra lov av 14. desember 1951 (Lex Askim) angående organisasjonsrett for arbeidsledere ved private bedrifter, har vi i Norge ikke et lovfestet vern for den frie organisasjonsrett. I praksis respekteres imidlertid den frie organisasjonsrett av arbeidslivets organisasjoner, og i Hovedavtalen mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Arbeidernes faglige Landsorganisasjon er i § 1 også den frie organisasjonsrett gjensidig anerkjent. Det kan derfor trygt hevdes at praksis i Norge stort sett er i samsvar med konvensjonens krav."

På denne bakgrunn finner flertallet det av liten praktisk betydning om det i Rammeavtalens bestemmelse om organisasjonsretten er henvist til Lex Askim eller ikke.

Forbundet og dets medlemmer føler seg imidlertid satt i en særstilling ved at det er det eneste overenskomstforhold hvor den frie organisasjonsrett har fått en henvisning til en bestemt lov som ikke gjelder for andre lønnstakergrupper. I de 12 år loven nå har vært gjeldende har forholdet mellom tariffpartene utviklet seg naturlig, og det er ikke påvist noen vanskeligheter som følge av disse lønnstakeres organisasjonsforhold. Flertallet finner det derfor ubetenkelig å la denne henvisning gå ut av teksten i § 1. Tilsvarende gjelder henvisningen til loven i § 2 når det gjelder definisjonen av arbeidslederbegrepet som partene er enige om.

Pål Berg uttaler i Norsk Arbeidsrett, s. 198:

"I og med at tariffavtalen sluttet, er organisasjonsspørsmålet blitt et av de tariffordnede forhold som der ikke skal reises kamp om så lenge tariffavtalen står ved lag."

Under henvisning til de konvensjoner som foreligger og den praksis som foran er nevnt, finner flertallet at overenskomsten fortsatt bør gi uttrykk for den frie organisasjonsrett, men uten henvisning til lov av 14. desember 1951.

Tuveng, Brath og Kleppe er ikke enige i flertallets avgjørelse med hensyn til § 1, Organisasjonsretten.

Vi henviser til prosedyren for Lønnsnemnda hvorav klart fremgår at partene har prinsipielt motstridende syn på arbeidsledernes organisasjonsmessige tilslutning til samme hovedorganisasjon som de arbeidstagere de er satt til å lede.

Ved lov av 14/12 1951 (Lex Askim) som arbeidslederne positivt tilsikret retten til å slutte seg til hvilken organisasjon de måtte ønske, eller å stå utenfor enhver organisasjon. N.A.F har i alle år etter vedtagelsen av denne lov funnet det riktig å henvise til den som hjemmel for de i N.F.A.T.F. stående arbeidslederes organisasjonsrett, og står fortsatt på dette standpunkt. Så lenge loven består, er det den som sikrer disse arbeidslederes organisasjonsrett, og ikke noen frivillig inngatt avtale mellom N.A.F. og N.F.A.T.F.

Vi har i Norge ingen alminnelig lovgivning om organisasjonsrett og organisasjonsfrihet. Lex Askim er en spesiallov, og hvis denne blir opphevet, vil N.A.F. som før med full rett kunne kreve at arbeidslederne ikke skal stå tilsluttet samme organisasjon som de arbeidstagere de er satt til å lede.

Flertallet synes å mene at arbeidsledernes organisasjonsrett ville være beskyttet i samme omfang som fastsatt i Lex Askim, selv om man ikke hadde denne lov. Det henvises i den anledning til at Norge har ratifisert ILO-konvensjonene nr. 87 om foreningsfrihet og vern om organisasjonsretten og nr. 98 om gjennomføring av prinsippene for organisasjonsretten og retten til å føre kollektive forhandlinger. Etter vårt syn har imidlertid Lex Askim i forhold til disse konvensjoner sin selvstendige betydning. De nevnte konvensjoner beskytter bare retten til å være organisert, - den såkalte positive organisasjonsrett. N.A.F.'s prinsipielle standpunkt med hensyn til arbeidsledernes organisasjonsforhold er derfor ikke uforenlig med disse konvensjoner og heller ikke til hinder for Norges ratifikasjon av konvensjonene. I den av flertallet påberopte St.prp. nr. 67/1954, s. 7, sp. 1, er det i forbindelse med ratifikasjonen av konvensjon nr. 98, - før den uttalelse fra hovedorganisasjonene som flertallet gjengir, - uttrykkelig slått fast at

"Konvensjonen omfatter ikke spørsmålet om en arbeidstaker skal ha rett til ikke å stå tilsluttet noen fagforening, heller ikke om han skal ha rett til å stå tilsluttet en bestemt fagforening."

I Danmark, hvor Hovedavtalen av 1960, § 5, gir arbeidsgiverne rett til å kreve av arbeidslederne at disse skal stå utenfor arbeidernes organisasjoner, er denne bestemmelse ikke ansett å være til hinder for at Danmark har ratifisert såvel konvensjon nr. 87 som konvensjon nr. 98.

Under henvisning til ovenstående mener vi det er klart at henvisningen til Lex Askim i rammeavtalens § 1 har sin praktiske betydning og at den derfor bør beholdes.

Så lenge de to parters prinsipielle syn på dette spørsmål er så avvikende, mener vi at Lønnsnemnda ikke bør gi avtalen en formulering som fremkaller det inntrykk at partene er enige.

Endelig vil vi peke på at Lønnsnemnda som regel har vært meget varsom med å endre tariffavtaler på punkter som ikke angår lønnsforhold. En lønnsnemndsavgjørelse i slike spørsmål er egnet til å uthule partenes frivillige samarbeid om utformingen av de alminnelige tariffbestemmelser. Vi mener derfor at det heller ikke i den foreliggende sak er grunn til å fravike Lønnsnemndas tidligere praksis.

I henhold til det foran anførte, stemmer Tuveng og Kleppe med tilslutning av Brath, for at rammeavtalens § 1 bibeholdes uendret. Forøvrig er vi enige i kjennelsens øvrige punkter.

Når det gjelder forbundets krav om lønnsregulering, er lønnsnemnda kommet til det resultat at den i hovedsak må følge kjennelsen av 11. mai 1964. Av praktiske grunner og med tilslutning av partsrepresentantene gir en det generelle tillegg på 10 öre pr. time, men ellers skal gis med virkning fra 1. april 1965, fra 15. oktober 1964. Tillegget fra sistnevnte tidspunkt blir da kr. 60,- pr. måned (kr. 40,- + kr. 20,-).

For øvrig vises til kjennelsens slutning.

S l u t n i n g:

Rammeavtale mellom Norsk Arbeidsgiverforening og en del medlemmer på den ene side og Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer og dets medlemmer ansatt som arbeidsledere ved disse bedrifter på den annen side
prolongeres med de endringer under neglingen og følgende endringer:

§ 1. Siste del fra "således som ----" utgår.

§ 2, skal lyde:

"Denne overenskomst gjelder for de medlemmer av Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer som går inn under følgende definisjon:

Med arbeidsleder forståes formann, verksmester ----"
osv. som før.

§ 6, avsnitt I skal lyde:

"Ved opptagelse av nye medlemmer i N.F.A.T.F. sendes en meddelelse til bedriften om at vedkommende er innmeldt og med anmodning om at bedriften nå gi beskjed innen en måned hvis den mener at vedkommende ikke har slik stilling at han kommer inn under avtalen. Hvis ingen innsigelse fremkommer innen en måned, ansees vedkommende godkjent som arbeidsleder, for hvem denne avtale er gjeldende.

Twist om hvorvidt medlem av forbundet går inn under definisjonen av arbeidsleder, avgjøres av Arbeidsretten hvis partene ikke blir enige om å voldgi spørsmålet."

§ 9. Som nytt punkt 4 inntas:

"Pr. 1. januar, eller det tidspunkt som vanlig brukes i den enkelte bedrift ----"

osv. som tidligere protokolltilførsel.

§ 20. Varighet.

Denne overenskomst trer i kraft fra 15. oktober 1964 og gjelder til 15. oktober 1966.

Ellers som før.

Indeksreguleringsbestemmelse.

Som fastsatt i Rikslønnsnemndas kjennelse av 11. mai 1964.

Generelt lønnstillegg.

Med virkning fra 15. oktober 1964 skal samtlige som omfattes av overenskomsten ha et lønnstillegg på kr. 60,- - seksti - kroner pr. måned.

Hvis det er gitt lønnstillegg for arbeidsleder etter 1. mai 1964, og det ved denne regulering er tatt hensyn til det lønnstillegg som fulgte ved Rikslønnsnemndas kjennelse av 11. mai 1964, kommer dette til fradrag i lønnstillegget etter 1. ledd, maksimalt med kr. 40,- pr. måned.

Twist om gjennomføringen av fradrag etter 2. ledd avgjøres med bindende virkning av en nemnd på 2 medlemmer hvorav partene utpeker ett hver. Kommer nemnda ikke til enighet, tilkalles oppmann, som deltar i avgjørelsen.

Kai Knudsen. (s)

Reidar Danielsen. (s)

Morten Tuveng. (s)

Trygve Kleppe. (s)

P. Mentsen. (s)

Arne Brath. (s)

Fritz W. Hannestad. (s)